

corpovenista

Column Martin Brill

Corpovenista slotconferentie De 'nieuwe' wijkaanpak: schijn bedriegt?!
14 mei 2008, De Haagse Hogeschool, Den Haag

Dames en heren,

Ik heb mijn jeugd doorgebracht in wat tegenwoordig een prachtwijk heet. Of een sloppenwijk. Achterstandswijk, dat hoor je ook vaak. Schotelcity. Dat is een hele hippe. Krachtwijk, moet je eigenlijk zeggen - je vraagt je af wie er in zo'n woord gelooft. Of erger nog: wie het verzint.

Maar dat terzijde.

Ik ben geboren op het Kanaleneiland in Utrecht, destijds, begin jaren zestig, een spiksplinternieuwe buitenwijk van Utrecht. Om mij heen werd altijd gebouwd. Nog steeds als ik een heimachine hoor, wordt ik bezocht door een golf van heimwee naar mijn jeugd tussen de flats in die prachtige rechte straten van het Kanaleneiland. Het was er nooit af, de boompjes waren er jong, het gras nog niet groen, maar gelig en mals en lekker om op te zuigen. En altijd waaide er zand over straat. Het heeft jaren geduurd voor ik voor het eerst wakker werd in een bed zónder zandkorrels.

Kanaleneiland!

Wat was het er prachtig en overzichtelijk. Op mooie zomeravonden zat iedereen op zijn balkonnetje en rinkelde links en rechts bestek en glazen, er klonk gelach, en de barbecue was nog niet uitgevonden. Het was een idylle, mijn jeugd was een droom. Ik was ongelofelijk gelukkig. Weliswaar kreeg ik regelmatig van mijn vader een pak slaag, hij gebruikte daar een klerenhangertje voor, die waren toen nog niet van plastic, maar van hout, hard hout, toch had ik alles wat mijn hartje begeerde. Een driewieler met toeter toen ik drie was, een cowboyoutfit met twee pistolen toen ik vier was, een elektrische trein toen ik vijf was, een knalrode step toen ik zes was. Een eigen kamer vol speelgoed en op zaterdag in bad en dan nog lekker naar zeep geurend in een verse pyjama nog even televisie kijken, haren gekamd en nagels geknipt.

Overdag waren alle vaders weg, en zag je alleen maar moeders op het eiland, 's avonds waren ze weer terug, deze nijvere mannen van de middenklasse. Allemaal hadden ze een auto, en mijn vader had de grootste. Allemaal poetsten ze hun auto op zaterdag, deuren open, radio's aan.

Er heerste onmiskenbaar een pioniersgeest. Er was voorspoed en vooruitgang, de gezinnen waren jong, ieder kind had vriendjes en er werd geknutseld aan huis en tuin, ieder weekend weer, het was altijd mooi weer en de winters waren nog streng. Als in Deventer weer eens een wereldkampioenschap schaatsen werd gehouden, reden ik en mijn vriendjes op rolschaatsen eindeloze wedstrijden en verder werd er gevoetbald en in de Kerstvakantie was het kerstbomendorlog tussen groepjes jongens uit verschillende straten. Ouders gingen op zaterdagavond bij elkaar op bezoek, moeders door de week bij elkaar op de koffie.

Er hing altijd frisse was aan de lijnen.

Ik had het gevoel dat niemand van plan was er lang te blijven wonen. Kanaleneiland was een krachtwijk avant la lettre, zou je kunnen zeggen. De mensen verzamelden er moed, leerden er te dromen en gingen dan verder. Iedereen wilde ook verder, van flat naar rijtjeshuis naar twee onder één kap en van twee onder één kap naar een vrijstaand huis en daarna een villa, als het toch niet op kon. Velen zouden dat allemaal nooit bereiken, maar de ambitie en de droom voelde je tintelen. Het Kanaleneiland was tijdelijk; een lanceerplatform, een begin. Pas daarna zou het echte leven beginnen.

Laatst was ik er even.

Het ziet er zo uit.

Langs de Marco Pololaan, om de hoek van De Livingstonelaan waar ik ben geboren, ligt een klein, vervallen winkelcentrum met een kapsalon, een stuntslager, twee Turkse groentezaken en op de hoek het Arabische theehuis Alasdekaa. Zolang het weer het toelaat zitten de mannen daar tot 's avonds laat op straat. Verderop zijn een paar afgebrande bushaltes.

Om de hoek is een telefoonwinkel, zo eentje waar je tegen bodemprijzen met Marokko, Ghana en het Midden Oosten kunt bellen. Er schijnt een schril licht in die zaak. Er zijn drie telefoonscellen en er is een kleine balie. Ook hier zitten mannen op straat. Ze dragen witte gewaden en kijken grimmig voor zich uit. Ernaast is een snackbar die Nasar heet.

Er kwam, toen ik er aan een Magnum zat te likken, een Turks jochie binnen. Hij was een jaar of tien en zag er moe uit. Het was kwart over tien, en al bijna donker buiten. De jongen moest op zijn tenen staan om over de toonbank te kunnen kijken. Uit een gettoblaster die tussen een berg zakken chips stond, kwam Turkse popmuziek.

De uitbater van Nasar was een grote man in een blauw T-shirt. Hij had dikke wallen onder zijn ogen. Hij zat hij op een plastic tuinstoel. Schuin boven hem draaide het shoarmavlees rond aan het spit. De man kwam moeizaam overeind toen hij het jochie zag.

De jongen bestelde. Hij had een zachte stem.

"Meenemen of hier opeten?" vroeg de man van Nasar.

"Hier opeten," zei het jochie, en hij ging verder in zijn moedertaal.

De man zei iets terug en ging toen aan het werk. De jongen legde zijn armen tegen het glas van de toonbank en zijn hoofd op zijn armen. De man van Nasar sneed met een soort tondeuse vlees van de spit. Hij keek even bezorgd om.

Er kwamen twee mannen binnen. Ze zagen er fris uit, alsof ze uit gingen. Ze waren in de dertig. Ze hadden een telefoon bij zich die op de speakerfunctie stond. Een opgewonden meisjesstem sprak hen (voor mij) onverstaaanbaar toe. Ze lachten en namen achterin de zaak plaats. De telefoon hielden ze tussen hen in. Het display verspreidde een blauw, flakkerend licht.

De uitbater had inmiddels een groot stuk brood opgevouwen en in een plastic mandje gelegd. Hij schepte het vol met warm vlees en salade. Hij zette het mandje voor de wachtende jongen op de toonbank neer en richtte zich tot de nieuwe klanten.

Ze bestelden iets, in een taal die ik niet kende, al meende ik een woord Frans te horen.

"Meenemen of hier opeten?" vroeg de uitbater weer. Het waren, realiseerde ik mij, de enige woorden Nederlands die hij vloeiend uit kon spreken.

"Meenemen," zeiden de heren tegelijk. Het meisje dat ze aan de lijn hadden, lachte schaterend.

De kleine jongen ging met zijn mandje aan een tafel zitten. Hij begon gulzig te eten; met het hoofd gebogen en beide ellebogen op tafel. Hij at met zijn vingers. Hij deed me aan mezelf denken, op die leeftijd. De mannen met de telefoon keken toe. Zij herkenden het beeld ook. De kleine hongerige jongen die thuis een euro heeft gekregen om ergens iets te eten te gaan halen. Achter de toonbank had de man van Nasar de frites in het vet gegooit en hij rolde nu aluminiumfolie uit. Terwijl hij het deed, sloeg hij opnieuw een blik op de kleine, etende jongen. Buiten parkeerde een oude Ford bestelbus. De koplampen schenen even de snackbar in. De muziek hield op. Vanaf de straat klonken opgewonden stemmen. Het was een gewone avond.

Die zich om de hoek van mijn geboortehuis afspeelde, maar net zo goed ergens in het land aan de Middellandse Zee had kunnen plaatsgrijpen. Daar hoor je mensen wel eens lullige dingen over zeggen, maar ik vind het een geweldige aanwinst voor Nederland. Dat zuidelijke en Arabische culturen zich hier hebben weten vestigen, en wortel hebben

geschoten, ik vind het mooi. Dat al die mensen zijn terechtgekomen in wat ooit wijken waren van waaruit je verder ging, de wereld tegemoet, ook dat is niet zo eens erg. Wat wel erg is, en een groot probleem: dat die wijken vroeger (eigenlijk een woord dat verboden zou moeten worden, maar ja, we moeten het er mee doen) een doorgaansstation waren, een lanceerplatform naar iets beters, iets hogers, iets groters, en dat die wijken nu eindstations lijken te zijn geworden, gevangenissen waar onbehagen en ellende regeren.

Dat doet pijn.

Dames en heren, ik reis nu een jaar of tien door Nederland, voor mijn werk, en ik heb heel wat van die prachtige krachtwijken of krachtige prachtwijken aangedaan. Altijd weer treft me de desolaatheid en de grimmigheid. Altijd weer verbaas ik me over de volgestouwde balkonnetjes en gebombardeerde portieken, de povere staat van schoolpleinen en andere openbare voorzieningen, het afval overal en niet te vergeten de hangende jeugd en de voorbijsloffende vrouwen met tassen van Dirk en de Lidl. Je kunt natuurlijk denken dat al deze troosteloosheid het gevolg is van slechte woningen, gebrekkige sociale cohesie, haperende integratie en een tekort aan voorzieningen, maar mij komt het voor dat het grote probleem van onze prachtige krachtwijken armoede is. De mensen die er wonen zijn arm. En als ze arm blijven, kun je ze in Aerdenhoutse of Wassenaars villawijken neerzetten - zelfs die zullen dan in korte tijd verloederen. Armoede, het laatste taboe van Nederland, en het gebrek aan mogelijkheden uit die armoede te ontsnappen (waar zijn de scholen waar jongens kunnen leren voor loodgieter of timmerman?) zijn de kern van het probleem waar u voor staat, en waar u zo moedig aan werkt. Ik wil u niet ontmoedigen, maar draagt u geen water naar de zee?

Ik dank u voor uw aandacht.

Martin Bril